

yip bütünüyle aktardığı bu kitap uzun yıllar Fransa'da İslâmiyet'e dair bilgi arayanların başvurdukları tek kaynak olmuştur. Baudier, kitaplarının XVII. yüzyıldaki yayınlığı sebebiyle Batı dünyasının İslâmiyet ve Osmanlı Devleti hakkında yanlış bilgiler edinmesinde son derece etkili olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

P. Bayle, *Dictionnaire historique et critique*, Rotterdam 1720, I, 467; M. Michaud, *Biographie universelle ancienne et moderne*, Paris 1843, III, 277; L. G. Pelissier, "Baudier", *Gr.E, V*, 855-856; C. Hippeau, *Nouvelle biographie universelle*, Paris 1852, IV, 768-770; P. Martino, *L'Orient dans la littérature française au XVIIe et XVIIIe siècles*, Paris 1906, s. 68-71, 133, 160; N. Iorga, *Les Voyageurs français dans l'Orient européen*, Paris 1928, s. 54-55; C. Dana-Rouillard, *The Turk in French History Thought and Literatur*, Paris 1938 (bk. İndeks); M. Prevost, *Dictionnaire de biographie Française*, Paris 1951, V, 847-848.

FRANK F. FERWERDA

BÂÜNİ

(الباعوني)

Ebü'l-Abbâs Burhânüddin İbrâhîm
b. Ahmed b. Nâsır el-Bâûnî
(ö. 870/1465)

Edip, hatip ve Şâfiî fakihî.

Aslen Şam yakınlarındaki Havran köylerinden Bâünelidir. Safed'de doğdu (27 Ramazan 777/19 Şubat 1376). İlk tahsilini Kudüs hatibi ve Mısır kadısı diye tanınan babasının yanında yaptı. Hâfızlığını tamamladıktan sonra kıraat dersleri aldı. Babası ile birlikte Dimaşk'a gitti (1388) ve orada Şâfiî fakihî Şerefeddin el-Gazzî'den ve Nüreddin el-Ebyârî gibi âlimlerden fıkıh, dil ve edebiyat tahsil

etti. 1402'de Mısır'a geçerek Şeyhülislâm Sirâceddin el-Bulkînî'den bir yıl müddetle fıkıh ve tasavvuf okuyup Kemâleddin ed-Demîrî, Zeynüddin el-İrâkî, Nüreddin el-Heysemî gibi âlimlerden de faydalandı. Sonra doğum yeri olan Safed'e döndü. Bu sırada tekrar babasından ve diğer âlimlerden çeşitli dersler aldı. Ardından babasına vekâleten Şâfiî kadılığı ve Emeviyye Câmii'nde hatiplik görevlerinde bulundu. Bir ara kendisine meşihatü's-şüyüh ve Haremeyn nâzirliği görevleri verildiyse de bir müddet sonra bu vazifelerden ayrıldı. Asâleten kadı olarak tayini yapılmak istendiği halde kabul etmedi. Bir süre Kudüs hatipliği de yaptı. Son olarak Şam'da Memlüklü Sultanı Seyfeddin Barsbay zamanında (1422-1438) Kadı Zeynüddin Abdülbâsıt'ın yaptırdığı Bâsıtyye Dergâhı şeyhliğinde bulundu.

Bâûnî 14 Rebülevvel 870'te (4 Kasım 1465) Şam'da Bâsıtyye'de vefat etti. Vasiyeti üzerine Kasyun dağı yakınındaki Ravza Kabristanı'na defnedildi. Cenazesine devrin ileri gelen ilim ve devlet adamları katıldı. Ölümlü haberi Mısır'a ulaştığında Ezher Camii'nde giyabî cenaze namazı kılındı.

Şiir ve nesir alanında büyük bir kabiliyeti olan Bâûnî noktasız harflerle risâleler (âtıl*) yazma konusunda şöhret sahibi idi. Hatta Sehâvî, sade ve akıcı bir üslûpla kaleme alınan bu tür risâlelerden birini hocası İbn Hacer el-Askalânî'nin bizzat Bâûnî'den dinlediğini rivayet etmektedir. Bâûnî ile Dimaşk'ta karşılaşmış Bâsıtyye Dergâhı'nda ondan nazım ve nesir olarak çok şey dinleyip öğrenen Sehâvî bunların bir kısmını *Mu'cem* adlı

eserine almıştır. Makrîzî *el-Hıta'*'ta, Bâûnî'nin babası ile birlikte kendisine sık sık gelip gittiklerini, onun çeşitli sanat dallarında özellikle edebiyat alanında çok başarılı olduğunu yazmaktadır. Kendisinden birkaç neslin faydalanabileceği kadar uzun yaşayan bu büyük edibin ilmi ve edebî şahsiyeti âlimler tarafından her vesile ile takdir edilmiştir.

Eserleri. 1. *el-Ğaysü'l-hâtin fî vaşî'l-izârî'l-fâtin*. Şiirlerini topladığı bu eser Şevkânî'nin belirttiğine göre (*el-Bedrü't-tâîf*, I, 9) 150 kadar şiiri ihtiva etmektedir. 2. *Ukûdü'l-ebkâr min benâti'l-efkâr*. Kâtib Çelebi'nin (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1154) söz konusu ettiği bu eser onun bir başka divanı olmalıdır. Bâûnî'nin ayrıca *Divânü'l-huṭab* ve *Muḥtaşarü's-şihâh li'l-Cevherî* adlı eserleri vardır. İsmail Paşa (*Hediyetü'l-ârifin*, I, 21) ve daha sonraki bazı müellifler, kardeşi Muhammed b. Ahmed'e ait olan *Min-ḥatü'l-lebîb fî sîreti'l-ḥabîb* ve *Yenâbi'u'l-aḥzân* gibi bazı eserleri ona nisbet etmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Tağrıberdî, *el-Menhelü's-şâfi*, I, 42-43; Sehâvî, *ed-Ḍau'ü'l-lâmî*, I, 26-29; II, 231-233; Süyûtî, *Nazmü'l-ıkyân* (nşr. Philip Hitî), New York 1927, s. 13-15; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1154; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 309-310; Şevkânî, *el-Bedrü't-tâîf*, I, 8-10; *İzâhu'l-meknûn*, I, 492, 501; II, 152, 579, 731; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 20-21; Ziriklî, *el-A'lam*, I, 23; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, I, 10; Ömer Ferrûh, *Târḥu'l-edeb*, III, 861-863; C. Zeydan, *Âdâb (Dayf)*, III, 194; *Mu.Fs.*, I, 35-36; W. A. S. Khalidî, "al-Bâ'ûnî", *El²* (İng.), I, 1109.

MUSTAFA ÇUHADAR

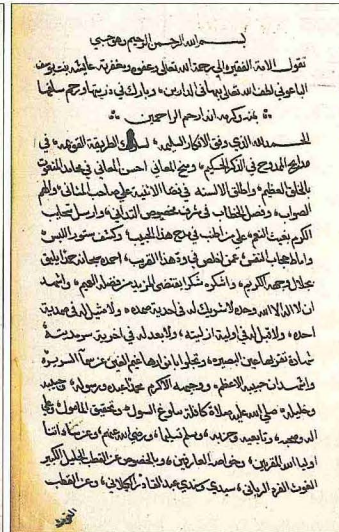
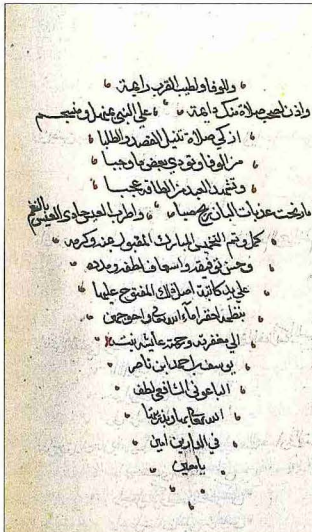
BÂÜNİYYE

(الباعونية)

Ümmü Abdivehhab Âişe bint Yûsuf
b. Ahmed b. Nâsır
el-Bâüniyye ed-Dimaşkiyye
(ö. 922/1516)

Kadın mutasavvif-şair ve edip.

Büyük dedesi Nâsır b. Halife el-Bâûnî'ye nisbetle tanınan değerli âlimlerin yetiştirdiği bir aileye mensuptur. Babası Trablus, Safed, Halep ve Dimaşk'ta kadılık yaptı; Âişe el-Bâüniyye de Dimaşk'ta doğdu. Sekiz yaşında iken Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Tasavvuf eğitimini Seyyid İsmâil el-Hârizmî ve Muhyiddin Yahyâ el-Urmevî'den aldı. Oğlunun devlet kademelerinde bir görev alabilmesi için 919 (1513) yılında Kahire'ye gitti. Sultan Kan-su Gavri ve diğer bazı yöneticilerle gö-

Bâüniyye'nin
*Fütahu'l-Hak
fi medhi
seyyidi'l-halk*
adlı eserinin
ilk ve son
sayfaları
(Süleymaniye Ktp.,
Aşır Efendi,
nr. 449/1)

rüştüye de devletin içinde bulunduğu kritik durum sebebiyle istediğini elde edemedi. Tasavvuf ve edebiyata olduğu kadar fıkha da vukufu bulunan Bâûniyye'ye Kahire'de fetva ve tedris icâzeti verildi. Burada tanıştığı meşhur ediplerden Abdürrahîm el-Abbâsî ile aralarında manzum yazışmalar oldu. Daha sonra Dimaşk'a dönen Bâûniyye, 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Suriye seferi münasebetiyle o yöreye gelen Kansu Gavri ile tekrar görüşmek için Halep'e gittiyse de sultanın Mercidâbık Savaşı'nda ölmesi üzerine onunla görüşme imkânı bulamadan Dimaşk'a döndü ve aynı yıl burada vefat etti.

Eserleri. Daha çok edebiyat ve tasavvufu ilgili eserler veren Bâûniyye'nin bilinen eserleri şunlardır: 1. *el-Fethu'l-mübîn fi medhi'l-Emîn*. En tanınmış eseri olup Hz. Peygamber'e methiye olarak yazmıştır. Edebî sanatlara örnek sayılacak bir mükemmelliğe sahip bulunan eserde Bâûniyye tarz olarak Safi-yüddin el-Hillî'yi takip etmiş ve muhtemelen daha çok İbn Hicce'nin tesirinde kalmıştır. Abdülganî en-Nablusî'nin de *Nesemâtü'l-eshâr*'ı (şerhi *Nefehâtü'l-eshâr*, Kahire 1299) telif ederken bu eserden etkilenmiş olduğu şüphesizdir. *el-Fethu'l-mübîn*, yine Bâûniyye'nin buna yaptığı şerh ile birlikte, kenarında Bedî-üzzaman el-Hemedânî'nin *Resâ'il*'i olduğu halde önce Bulak'ta (1291), sonra da ikisi bir arada İbn Hicce'nin *Hizânetü'l-edeb ve gâyetü'l-ereb* adlı eserinin kenarında Kahire'de (1304) basılmıştır. 2. *Mevlidü'n-nebî (el-Mevridü'l-ehâ fi'l-mevridi'l-esnâ)* (Dimaşk 1301, 1310). Bâûniyye'nin mensur ve manzum olarak telif ettiği bir eserdir.

Fütûhu'l-Hak fi medhi seyyidi'l-halk, el-Çavli's-şahîh fi tahmîsi Bürdeti'l-medîh (Süleymaniye Ktp., Âşir Efendi, nr. 449/1, 463/3), *Levâmihu'l-fütûh fi eşrefi memdûh, Nefâ' isü'l-gurer fi medhi seyyidi'l-beşer* adlı eserlerinin müellif hattı birer nüshası Zâhiriyye Kütüphanesi 7335 numarada kayıtlı olup *Feyzû'l-fazl* adlı divanının yazması da mevcuttur (bk. Muhammed Ali Hasan, s. 93). Kaynaklarda ayrıca Sehâvî'nin *el-Çavli'l-bedî' fi's-şalâti 'ale'l-habîbi's-şerîf* adlı eserini bir kaside (urcûze) şeklinde ihtisar ettiği, tasavvufî konularla ilgili *el-Fethu'l-hanefî, el-Melâmihu's-şerîfe ve'l-âşârü'l-münîfe* ve Hâce Abdullah Herevî'nin *Menâzilü's-sâ'irîn*'i-

nin *Menâzilü's-sâ'irîn*'inin manzum bir muhtasarı olan *el-İşârâtü'l-hafîyye fi'l-menâzili'l-'aliyye* ile *ed-Dürü'l-gâ'îş fi bahri'l-mu'cizat ve'l-ħaşâ'îş* adlı eserlerinin olduğu da zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Gazî, *el-Kevâkibü's-sâ'ire*, I, 287-292; *Keşfü'z-zunûn*, I, 96, 732; II, 1081, 1232, 1234, 1813, 1828; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VIII, 111-113; Serkis, *Mu'cem*, I, 519; Brockelmann, *GAL*, II, 349; *Suppl.*, II, 181, 381; a.mlf., "A'îşe", *IA*, I, 230; *Hediyetü'l-'arifîn*, I, 436; Zirikî, *el-A'lâm*, IV, 6; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, V, 57; a.mlf., *A'lâmü'n-nisâ'*, III, 196-197; Ömer Ferûh, *Târîhu'l-edeb*, III, 843, 926-930; Ömer Nasuhi, "A'îşe", *İTA*, I, 206; Abdullah Muhlis, "A'îşe el-Bâ'ûniyye", *MMIAdm.*, XVI/1-2 (1941), s. 66-72; Muhammed Ali Hasan, "el-Bâ'ûniyye eş-şâ'iretü's-şûfiyye", *el-Mevrid*, V/3, Bağdad 1976, s. 90-100; W. A. S. Khalidî, "al-Bâ'ûnî", *EI*² (İng.), I, 1109.

▲ AHMET ÖZEL

BAUSANI, Alessandro

(1921-1988)

İtalyan şarkiyatçı.

Bütün tahsil hayatını doğduğu Roma'da yaptıktan sonra 1943 yılında Farsça'nın nahvi üzerine hazırladığı bir tezle buradaki üniversitenin şarkiyat kısmından mezun oldu. 1956'ya kadar çeşitli kadrolarda İran dili ve edebiyatı dersleri okuttuktan başka dinler tarihi kürsüsü için İslâm dini üzerine dersler verdi, seminerler yürüttü. 1956 yılında Napoli Üniversitesi'nde, on beş yıl sonra da Roma Üniversitesi'nde Farsça kürsüsü profesörlüğüne tayin edildi. Ülkesinde ve çeşitli İslâm ülkelerinde çalışmaları çok takdir edildiği için önemli ilmi kurumlara üye seçildi ve ayrıca 1957 yılında Pakistan'ın "Sitâre-i İmtiyâz" nişanını aldı. Farsça'nın bütün tarihî safhalarına vâkif olmasının yanında Urdu ve Malezya dillerini de konferans verebilecek dere-

Alessandro
Bausani

cede konuşmaktaydı. Türkçe bilmekle beraber bu dille çok az meşgul olmuştur. Bâbî - Bahâî konuları üzerinde uzman, hatta hayranları tarafından şeyh kabul edilmektedir.

Eserleri. Bausani'nin eserleri üç bölüme toplanabilir. 1. Kur'an Tercümesi. *Il Corano. Traduzione, Introduzione, note* (Kuran. Tercüme, giriş, notlar). 1955'te Floransa'da yayımlanan eser 779 sayfadır. 1978 yılında yeniden gözden geçirilmiş bir baskısı daha yapıldı. Eser bu alandaki en iyi çalışmalardan biri sayılmaktadır. 2. İslâm ve İran Tarihi. 1951 yılında F. M. Pareja ile birlikte *Islamologia* adlı bir kılavuz (Roma'da yayımlanan bu eserin Fransızca'sı da 1957, 1963 yıllarında Beyrut'ta yayımlanmıştır) ve İslâm tarihinin ilk devirlerinden başlayarak genelde İran'ı esas alan makale ve kitaplar hazırladı. Bunlardan en son olarak *L'impero bizantino e l'Islamismo* (Torino 1981) adlı kitabın 269-370. sayfaları arasındaki "La civiltà musulmana da Maometto (570-632) alla fine del califfato abbaside (1258)" kısmı ile 371-508. sayfaları arasındaki "La Persia dalla conquista islamica ad oggi" kısımlarını kaleme aldı. Torino'daki UTET adlı yayınevi büyük bir tarih külliyyatı tasarladığı zaman İran kısmını Bausani'ye havale etti. 1962'de kaleme aldığı *I Persiani* adlı eseri 1965'te Almanca'ya, 1971'de de İngilizce'ye çevrildi. İran, Pakistan, Endonezya ve Malezya'nın edebiyat tarihlerini ülkesinde tek başına hazırladı. 3. Türk Dünyası. a) Mevlânâ Celâled-dîn-i Rûmî üzerine 1953'te başladığı çalışmalarına çeşitli makale ve kongre tebliğleriyle devam ettikten sonra *Gialâl ad-Dîn Rumî, Poesia mistiche introduzione, traduzione, antologia e note di A. B.* (Milano 1980) adlı eserini hazırladı. Senâî'nin kozmogonisi üzerinde durup Mevlânâ Celâled-dîn-i Rûmî ve Dante Alighieri öncesi devirlerde âhîret kavramının gelişimini inceledi. b) Türk dünyası üzerindeki çalışmalarının, Müstecip Ülküsal'ın *Dobruca ve Türkler* adlı kitabı hakkında yazdığı uzun bir tanıtma makalesinden sonra (*Oriente Moderno*, XXI [1941], s. 145-150) bir suskunluk dönemi içine girdiği görüldü. Pîrî Reis'in *Kitâb-ı Bahriyye*'sinde İtalya kıyılarına ait bilgileri İtalyanca'ya tercüme ettikten başka açıklamalar da yaptı. Bu konuda 1979 yılında başlattığı çalışması, "Venezia e l'Adriatico in un portolano tur-